

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין עד.

עין משפט
נר מצוה

נה א מיי פ"א מהל' רוח
 הלכה ג סמג לאור
 קסא טוש"ע ח"מ ס' תכה
 סקיע'
 נה ב מיי פ"ח מהל' חובל
 ומויק הלכה יב סמג
 עשין ע טוש"ע ח"מ סימן
 שפ סקיע' ג
 ג (מיי שס הל' ג):
 ד (מיי שס הל' יד):
 נה ז ה ר ז ח מיי פ"ח מהל'
 יסודי המורה הלכה א ב
 ג סמג עקו טוש"ע י"ד
 ס' עקו סקיע' א:

מוסף רע"י

ויכול להצילו. ויכול
הנרדף להציל עצמו, באחד
מאבריו. של רודף כגון
לקטע רגלו, ולא הציל.
אלא הרגו (לעיל ד.)
במצות שבמיתה הכתוב
מדבר. שהיה מתכוין
להרוג את חצירו (לקמן עט.
ובע"ז כתובות לג.).

דכתיב רוא אסון יהיה.
שקמה אלהי. נתת נפש
חתה חסד. ואפי' שם
מתקין אלל לחסדו,
ואשמעני מתקין להרוג את
זו וברת את זו חיי
חובות לה. וכע"ז לקמן
בפוסק.
הוא. גדרים ו' ואפי' שם
הורג, דמן אלו נמת
לאלו נפגש הירוד חסד
לאלו להרג, ומגלה
משומין מויב ממה באין
לחלל (פ"ק).
ועי' שושבין מן הדיר. רבי
ק"ו, דיי ממות ומלת
שם והולכו עברה ופסול
קדשה חלל למת משה
אלל לא אהורח ושושין
(תורה א').
והמשין ממת לחלל נקדשה
(ע"ז ב').
נאמר בלל מאדך. למה
הביט שכן וכל שן שאני
הפסח (יבוא צב. ובא' צב)
פסח (כ). לכך נאמר
בלל מאדך. מן הפסח
עלין (ברכות א').
לפסחם שם חזי
ופסחם שם חזי, לכך
האורז שחין לומר אלו
שן פורחן יותר מן הפסח
עלין (פסחים ב').
נראה
האורז (פסחים יבוא צב).

וְכִי הָיָה לְמַדְרוֹ מִרְיָא.
כֹּה לְפָנֶיךָ אֵלֹהִים,
דְּקָמְלֵי חַי קִרְל אָף לְעֵנֶיךָ
מִקָּדָה מוֹת יֵשׁ כְּשֶׁלֹּא יִדְּקֹס
אִם, תִּשְׁמַעְתָּ בְּיָדִי יְהוָה
וְהָיָה חֵן מִלְּפָנֶיךָ
(עֲשִׂי עֲשִׂי) שְׂהוּת תִּשְׁמַעְתָּ
הִרְאֹת כָּן מִשְׁמַעְתָּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים
(אֱלֹהִים אֱלֹהִים) וְהָיָה שְׂהוּת כִּי
אוֹרֵם מִשְׁמַעְתָּ דִּמְכַרְתִּי וְעֵנֶיךָ
כֹּה מִשְׁמַעְתָּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים (מִשְׁמַעְתָּ)
(כֹּה) הָרִי זֶה בָּא לְלַמֵּד
נִשְׁמַעְתָּ לְמַד. אֱלֹהִים מִשְׁמַעְתָּ
וְהָיָה לְלַמֵּד לֵךְ הַשְׁמַעְתָּ
וְהָיָה שְׂהוּת כָּן לְלַמֵּד
יְהוָה, מִשְׁמַעְתָּ אֱלֹהִים
לְמַד, תִּשְׁמַעְתָּ מִלִּי אֲחֵרִי
(עֲשִׂי עֲשִׂי) וְהָיָה יִפְי
מִשְׁמַעְתָּ (עֲשִׂי עֲשִׂי) וְהָיָה
מִשְׁמַעְתָּ כִּירוֹת עֵנֶיךָ שְׂהוּת
שְׂהוּת, מִשְׁמַעְתָּ (כִּי) וְהָיָה
כֹּה כִּסְכָן, וְהָיָה מִשְׁמַעְתָּ וְהָיָה
עֵנֶיךָ כִּירוֹת עֵנֶיךָ וְהָיָה
יְהוָה מִשְׁמַעְתָּ הַמִּשְׁמַעְתָּ.
וְהָיָה עֵנֶיךָ לְלַמֵּד שְׂהוּת
וְהָיָה לְלַמֵּד לְלַמֵּד שְׂהוּת

רוצה יהרג ואל יעבור.
המלך מצווה למסור את נפשה,
שם (יומא שם) דורא, כפר
תבטל המצוה ויחיה זה, אבל
זו יותר משל זה, דילמא של

הוא אינה מקפדת: אצ"י אמר. לעולם
יאל: ויכול. הנדקף או הרוואהו להגיל
בה את האשה הכתוב מדבר: דכתיב
הגילו בנפשו כדאמרין לעיל [עג.] וזה

שְׁלֵמָה יָהָא מִמּוֹנו חֲבִיב עֵינָיו.
דמדינתן להִילֵלוּ בִּנְפֻשׁוּ כֻלָּ
שֶׁן דִּיתָן בִּמְמוֹנו:
קִסְכָּר עֲוֹנֵשִׁין מִן הֲדִין. לֹא דמי
לעֲוֹנֵשִׁין מִן הֲדִין דִּלְפֻלְגוּ
בִּה אֲזִי ורְכָא לִקְמֵן בִּפ' חֲשַׁרְפִּין
(ד' עו.) (פ') כִּדְפִרִישֵׁת בִּפְרָק ד' מִיתוֹת
(ד' עג: ד"ה הֲשֵׁמָה) וְהָא דִּלְעֲטִירִכָא לֵעִיל
חֲדָא לִמְעוּטֵי עֲזוּדָת כּוֹכְבִּים הֵייוּ נְמִי
לִמְלָאן דִּלְחִי עוֹשֵׁשִׁין וּמ"ד אִין עֲוֹשֵׁשִׁין
הוּא מִשְׁנֵי לִמְעוּטֵי בִּהֶמָּה דְדָמִי
לְעִרְיוֹת אֲחִיד אִיירִי דִּכְחִי: נֶגֶד
כְּמִצֵּי נְמִי נֶגְרָה:

אפילו

אלא אי אמרת יכול להציל באחד מאבריו נמי ניתן להצילו בנפשו הכי משכחת לה דיענש דילמא שאני הכא דמיתה לזה ותשלומין לזה ^א לא שנא דאמר רבא רודף שהיה ירודף אחר חבירו ושייבר את הכלים בין של נרדף ובין של כל אדם פטור מאי טעמא מתחייב בנפשו הוא ונרדף ששייבר את הכלים של רודף פטור של כל אדם חייב של רודף פטור שלא יהא ממנו חביב עליו מגופו של כל אדם חייב שמציל עצמו בממון חבירו ירודף שהיה רודף אחר רודף להצילו ושייבר את הכלים בין של רודף בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין שאם אי אתה אומר כן נמצא אין לך כל אדם שמציל את חבירו מיד הרודף: אבל הרודף אחר בהמה: תניא רשב"י אומר העובד עבודת כוכבים ניתן להצילו בנפשו מק"ו ומה פגם הדיוט ניתן להצילו בנפשו פגם גבוה לא כל שכן ^א וכי עונשין מן הדין קא סבר עונשין מן הדין תניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו סבר לה כאבוב דאמר עונשין מן הדין ואתיא שבת ^ב בחילול ^ג חילול מעבודת כוכבים א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד הכל עבירות שבתורה אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג ^ד יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים ועבודת כוכבים לא והא תניא ^ה א"ר ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבור עבודת כוכבים ואל תהרג מנין שיעבור ואל יהרג ת"ל ^ו וחי בהם ^ז ולא שימות בהם יכול אפילו בפרהסיא תלמוד לומר ^ח ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי אינהו דאמור סב"א ^ט דתניא ר"א אומר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו ולכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך גילוי עריות ושפיכות דמים כדרכי דתניא ^י רבי אומר ^{יא} כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה וכי מה למדנו מרוצח מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילו בנפשו אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ומקיש נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור רוצח גופיה מנא לן סברא הוא דההוא דאתא לקמיה ^{יב} דרבה ואמר ליה אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטלינא לך אמר ליה לקטלוך ולא תיקטול מי יימר דדמא דייך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי כי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת גזרת המלכות ^{יג} אבל בשעת גזרת המלכות ^{יד} אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר יוחנן אפי' שלא בשעת גזרת מלכות ^{טו} לא אמרו אלא בצינעא אבל בפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא בר רב יצחק ^{טז} אמר רב אפילו

זהם שלא התיר הכתוב אלא משום חציבות נפסם של ישראל להקצ'ה וכן שיש אבוד נפש חצירי יחיה: ואפילו מזה קלה יהרג ואל יעבור. שלא ירגילו העובדי כוכבים להמריך את הלצבות לך: ערחת

ערהקתא

וְחוֹשֵׁב לֵאמֹר הֲאֵל יֵשׁ מוֹשִׁיעַ לִירֵךְ לְרוֹשֵׁעַ בְּכָל אֶשֶׁר יִכּוֹל אֶפְלוּי הַבְּרִיּוֹת, אֲזַי יִכּוֹל לְהֵלֵךְ בְּלֹא־מִצְוֵי הַרְגוֹת (וְכַסִּי וְיִצְחָק וְיִשְׁרָאֵל 39).
 וְעַתָּה עֲבֹרָה אֲנִי (יִרְמְיָהוּ 38). אָךְ עֲבָרָה מְאֹד־בָּרָא. אֲזַי יִמְלֹכוּ עָלַי מִצְוֵי אֱלֹהֵי מִצְרָיִם, הֵבֵט אֲנִי יַעֲקֹב, אֲלֵל אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל (יִרְמְיָהוּ 38). וְשִׁפְחוֹת רְדִים גּוֹפֵה מִלֵּךְ. לִדְרֹכֵי אֵל עֲבֹר (יִרְמְיָהוּ 39). שֶׁטָּעַן כִּי לֹא אֵל אֲנִי
 וְיֵשׁ דַּעֲרָן לְמַשִּׁיחַ מְשׁוֹחַ אֵל וְכֵן אֵל שִׁמּוֹת הֵם. טַעֲמוֹ שֶׁל דַּעֲרָן לֹא פָסַח בְּחִיבָה נֶפֶשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַמָּתוֹק יוֹתֵר מִן הַמָּוֶה, אֲמַר הַקִּבֵּץ
 יֵשׁ מִתְקוֹם לְעֹבֵר עַל מַמְלוֹת, וְאֵל אֲדָר הַקֵּץ יוֹתֵר מִיּוֹתֵר מִכִּי אֲפִרְקֵי יִשְׂרָאֵל (יִרְמְיָהוּ 38). וְכַסִּי וְיִצְחָק וְיִשְׁרָאֵל 39. שֶׁנֶּפֶשׁ חַיִּיבָה לִפְנֵי אֱלֹהֵי
 אֵל חַיִּיבָה טַעֲמוֹ יוֹתֵר מִמֶּלֶךְ עֲבֹרָה נֶפֶשׁ עַל אֶרֶץ אֲדוֹמִים

רצ פפא אמר. הא דקמני אמותו יס
לחצותהוּסא ובנון דיכול העניל להניל באחא
מאבדו ולא הניל אלא בנפשו נ
אחא אסון יהי. ואי לא ממכוין להרוג
רודף היה שהיה ממכוין אלא חייב
לדחא לא היה אסון שאין קצף חייב
ממיתה עונש יענש דמי ולדות: אי
אחאמרת בשלמא וכו'. כגון שיכול הרואה
להניל באחד ממאבדיו דהוא לא ניתן
להורגו הלכך אין כאן מיתה ועונש:
אחא אי אמרת וכו'. אחמי יענש הא
רודף הוא וניתן להניל בנפשו: ויגמא
שאני ברא. ויניח משלם ונפשו ודאחא

לא מיתה משום דמיתה ליה ותשלומין
 ליה המיתה והתשלומין אינן באין לו
 ע"י אדם אחד שהמיתה באה עליו
 בשביל חבירו שהיה מריב עמו
 והתשלומין דבעל האשה הן דלמינש
 דעלמא הוא הלכך לא מיפטור
 מהתשלומין הוא משום חייב מיתה
 דמחייב אלאיך: לא שגא. אם היה
 כחן חייב מיתה אין חילוק להמחייב
 תשלומין בין שהמיתה באה עליו בשביל
 בעל התשלומין בין שבאה עליו בשביל
 אחר פטור: מחייב בנפשו הוא.
 נדרים וזו שהרי ניתן להאיל בנפשו
 ואינו נדרים ואלו שגא לא שגא לא דגמא

הוא דמיתא ליה ותשלומין לא: פטור:
ורודק שטיה רודק. אמר תמיו ליה לורגו
 וזה רודק אחריי לחילו ושיכר את
 הכלים וכו': **סבר לה לאבוא.** בעבודת
 כוכבים דעוששים מן הדין והדר לייף
 שבת בחולו חולו מעבודת כוכבים
 מחלליה מות יומת (שמות לא) ומורקן
 ללא תמן להעביר למולך ולא תחלל
 (ויקרא יח): **תבוא.** שם האיש: **עצור**
ואל ירג. וחי בהם^ט ולא שימות בהם:

חוץ מעבודת כוכבים וכו'. לקמן יליץ לה: **צפרהסיא.** לקמן [ע"צ] מפרש כמה צפרהסיא: **לא תחללו.** צפרהסיא איכא חלול השם וזריך לקדש את השם וזהו ונקדשתי שמוסר נפשו על אהבת יוצרי: ואהבה את ה' אליהו. משמע שלא תמירנו צעדות כוכבים: **לך נאמר**

וְיִשְׂרָאֵל מִכָּל הַחֲבֵרִים כִּי: מִה רֹאשׁ הֶהָרִם
וְאֵל יַעֲקֹב. וְאֵם אִמְרָן לֹו הִי רֹאשׁ
הַהָרִם וְאֵל הַנֶּפֶשׁ שָׁלָה לְאֹו הֵרִיץ הַהָרִם
יִהְיֶה וְאֵל יַעֲקֹב: סִבְרָא הוּא. שְׁלָה
מִדְּחָה נֶפֶשׁ חֲבִירוֹ לְדִיכָה מִרְתִּי אֲבוֹד
נִשְׁמָה וְעֵצִינָה מִפְּנֵי נֶפֶשׁ לְדִיכָה אֵלָה
חֲדָה אֲבוֹד נִשְׁמָה וְהוּא לֹא יַעֲבֹד דְּכִי
אִמְרָר חֲרָמְנָה לְעֵבֹד עַל הַמַּעֲוֹת מִשּׁוֹם
וְחֵי הַבָּס מִשְׁכָּל דִּיקָרָה בְּעִינֵי נִשְׁמָה שֶׁל
יִשְׂרָאֵל וְהָאֵם גְּזִי רֹאשׁ כִּי שְׂדֹחַ סוֹף
אֵיכָה אֲבוֹד נִשְׁמָה לְמָה יֵהָ מוֹתֵר
לְעֵבֹד מִי יוֹדַע שֶׁנֶּפֶשׁ חֲבִיבָה לְיוֹרֵר
וְיִשְׂרָאֵל מִנֶּפֶשׁ חֲבִירוֹ הֵלֶכְךָ דְּבֵר הַמִּקְוֶה
לֹא יִנָּח לְדַחֹת: מִרֵּי דּוֹרְאִי אֲדוֹן
עֵצִי וְנִכְרִי הוּא: מֵאִי חוּסִי דְרַמָּה
דִּידִךְ שׁוֹמֵק טַיִף. מֵאִי עֵדֶךָ דִּמְךָ
וְנִשְׁכָּה לְיוֹרֶכְךָ יוֹתֵר מִדֶּם חֲבִירֶךָ

הלכך אין כאן לומר וחי זהם ולא שימו
לא ניתן דבר המלך לדחות שוה על ה

דורך אהרית שילינג ממנו בנפשו של דורך, כדכתיב וא
אם אמרו לו הרוב חבדך ואם לאו אהרוב אותך, יהרג ו
יהיה אינה עושה כלום דקרקע עולם בעלמא היא, ורואי
(דקדושינ ע"ג.) מי יימר דרמא דידך סומא טפי. כלומ
עכשווי שיש כאן ישראל נהרג והתאמה בטילה, למא ייטב

מסורת הש"ס

(א) וְלַעֲמֹן. (ב) קָמָן עַל.
מְנוּחָה לָהֶם. (ג) וַיִּשְׁׁשׁ
קָמָן עַל הַגְּבִינִים.
(ד) בִּימָה קָמָן. וְשָׁם אֵינָם
רָבָה וְעַי מוֹת' מְנוּחָה לִּי.
נָשִׁיל דְּדֵהִי עַל שִׁאֲרֵי. (ה)
נָשִׁיל וְשָׁם נִמְקָן. (ו) וְשִׁיל
כּוֹן. (ז) יוֹמָה פֶּה. ע"ז כּוֹ.
(ח. נ. ה.) בְּרִיתָם חָלַק עֲסָתִים
כֹּה. וְיוֹמָה פֶּה. (ט) וְשִׁיל עַל
וְשִׁיל. (י) וְכָל הַמְּקוֹמֹת
אֵינָם רָבָה וְכֵיף שִׁאֲרֵימָתָה.
(יא) הַעֲשִׂיר אֶת שִׁרְיָל
מִתְּחֵל לַעֲשֹׂת מִכְשָׁוִים.
(יב) שִׁאֲרֵי: שְׂעִתָּה שְׁמֵד.
(יג) וְשִׁיל דְּלֹאֲכִי. (יד) וְיִקְרָא
כּוֹן. (טו.) בְּסִיף: וְנִהְיָה

תורה אור השלם

1. וְכִי יֵצְאוּ אֲנִישֵׁי וְנָפְסֵי
אִשָּׁה הָרָה וְצָרָה יִלְדֶּיהָ
יֵלֵא אִסּוֹן עֲנוּשׁ
יִנְשׁוּ בִּיהֶם יִשְׁתִּי עֲלֵי
בַעַל הָאִשָּׁה
בְּפִלְלִים: שְׁמוֹת כֹּא כֹ
2. וְאִם אִסּוֹן יִהְיֶה נִתְּתָהּ
נָפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ:
3. וּשְׁמֵרְתָם אֶת הַשְּׁבִתָּה
וְכִלְשׁוּ אוֹתָהּ לְכֹס
מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוֹמֵת יֵלֵא
כֹל הַעֲשֵׂה בָּהּ מִלֵּאכָה
וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
שׂוֹרֵר עֲמִיהָ:

שמות לא יד
4. וּמִזְרַעְךָ לֹא תִתֵּן
לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ וְלֹא
תַחַלֵּל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ
אֲנִי יי
וּיְקַרַּא יְהוָה כֹּא
5. וְשִׁמַּרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי
וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יִעֲשֶׂה
אִתְּכֶם הָאֵלֶם וְדִן בְּקֶדֶם אֲנִי
יי
וּיְקַרַּא יְהוָה
6. וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת שֵׁם
קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲנִי יי
מִקְדַּשְׁכֶּם:

ויקרא כב לו
7. וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
וּבְכָל מְאֹדְךָ: דברים ו ה
8. וְלִנְעֹר לֹא תַעֲשֶׂה דִבְרַר
אֵין לִנְעֹר חֹטָא מוֹת כִּי
בְּאִשְׁרִי יָקוּם אִישׁ עַל
רַעְיוֹ וּרְצִחוֹ נָפֶשׁ בֶּן
הַדִּבְרַר הַזֶּה:
דברים כב כו

גליון הש"ס

גמ' יעבור ואל יחרג חוץ.
ע' סוטה י ע"ב תוס' ד"ה
טח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותשלומין לזה נ"ב
ע"י לעיל דף ט ע"ב ובז"ק
דף כג ע"א צמוס':
(ב) תוס' ד"ה קסבר וכו'
כדמפרש צפרק ארבע
מיתות: